

# Inhoud

|  |    |
|--|----|
| <b>Inleiding. Over leven op school</b>   | 11 |
| <i>Bram Spruyt, Lieve Bradt en Ena Coenen</i>  |    |
| 1. Inleiding   | 11 |
| 2. De beperkingen van een ‘human capital’-benadering van onderwijs   | 13 |
| 2.1 De historische bijzonderheid van de ‘human capital’-benadering   | 14 |
| 2.2 Verdedigers van de strikte human capital verkijken zich op de wijze waarop onderwijs individuen helpt                                    | 16 |
| 2.3 De behoefte aan een insidersblik: schoolgaan door de ogen van jongeren   | 18 |
| 3. De bijdragen van dit boek   | 19 |
| 4. Tot slot  | 22 |
| Bibliografie   | 22 |
| <br>   |    |
| <b>1. De relatie tussen gepercipieerde sociale druk om religieus te conformeren en homonegativiteit bij moslim- en christelijke jongeren</b> | 25 |
| <i>Filip Van Droogenbroeck en Bram Spruyt</i>  |    |
| 1. Inleiding   | 25 |
| 2. Ervaren sociale druk voor religieuze conformiteit en homonegativiteit   | 27 |
| 3. Context van de studie   | 31 |
| 4. Methoden  | 31 |
| 4.1 Data   | 31 |
| 4.2 Variabelen   | 32 |
| 4.3 Analyse  | 33 |
| 5. Resultaten  | 34 |
| 5.1 Ervaren sociale druk voor religieus conformisme  | 34 |
| 5.2 Homonegativiteit   | 37 |
| 6. Discussie en conclusie  | 41 |
| Bibliografie   | 43 |

**2. Zo eenvoudig is het niet: de complexe relatie tussen etnische verbondenheid, levenstevredenheid en etnische schoolsamenstelling bij jongeren** 47

*Laora Mastari, Gil Keppens, Bram Spruyt, Filip Van Droogenbroeck, Laura Emery en Jessy Siongers*

|  |    |
|--|----|
| 1. Inleiding   | 47 |
| 2. Etnische verbondenheid en de relatie met levenstevredenheid                               | 48 |
| 3. Het belang van context: de etnische samenstelling op school                               | 49 |
| 4. Etnische en sociale verschillen in de etnische verbondenheid                              | 51 |
| 5. Data en meetinstrumenten  | 52 |
| 6. Resultaten  | 54 |
| 6.1 De aanwezigheid van etnische verbondenheid bij Vlaamse jongeren van buitenlandse origine | 54 |
| 6.2 Sociale verschillen in etnische verbondenheid  | 55 |
| 6.3 De relatie tussen etnische verbondenheid en levenstevredenheid                           | 58 |
| 7. Besluit   | 61 |
| Bibliografie   | 63 |

**3. Van vijandige spanningen naar meerstemmige vrede. Omgaan met groepsconflicten en polarisatie op school** 67

*Maarten Van Alstein*

|  |    |
|--|----|
| 1. Inleiding   | 67 |
| 2. De betekenis van groepsconflicten en polarisatie    | 68 |
| 2.1 Groepen als katalysatoren van conflict             | 68 |
| 2.2 Conflict is als zuurstof...                        | 70 |
| 2.3 Wat te doen bij groepsconflicten en polarisatie?   | 71 |
| 3. Depolariseren in verschillende scenario's           | 73 |
| 3.1 Reageren op extreme uitspraken                     | 73 |
| 3.2 Omgaan met polarisatie binnen groepen              | 74 |
| 3.3 Omgaan met hoogoplopende spanningen tussen groepen | 74 |
| 3.4 Positief contact tussen groepen                    | 76 |
| 4. Oefenen in meerstemmigheid en controverse           | 78 |
| 4.1 De klas als democratische oefenruimte              | 78 |
| 4.2 Deliberatieve dialogen                             | 78 |
| 4.3 Een brede benadering van de dialoog                | 80 |
| 4.4 Een schoolbrede benadering                         | 81 |

|  |     |
|--|-----|
| 5. Besluit   | 82  |
| Bibliografie   | 83  |
| <b>4. Slachtofferschap op school en de invloed van schoolklimaat</b>                       | 87  |
| <i>Ena Coenen, Eva Van Kelecom &amp; Emma Hadermann</i>                                    |     |
| 1. Inleiding   | 87  |
| 2. Literatuurstudie  | 88  |
| 2.1 Slachtofferschap onder Vlaamse jongeren  | 88  |
| 2.2 Schoolklimaat  | 91  |
| 3. De invloed van schoolklimaat op slachtofferschap  | 92  |
| 3.1 De prevalentie en context van slachtofferschap   | 92  |
| 3.2 Drie dimensies binnen schoolklimaat  | 94  |
| 3.3 Slachtofferschap binnen de schoolcontext   | 96  |
| 4. Een kritische blik op de relatie tussen schoolklimaat en slachtofferschap op school     | 97  |
| 5. Besluit   | 100 |
| Bibliografie   | 101 |
| Bijlage  | 104 |
| <b>5. Preventie van probleemgedrag op school. De relatie met de leerling als fundament</b> | 105 |
| <i>Dieter Burssens</i>   |     |
| 1. Inleiding   | 105 |
| 2. Probleemgedrag op school  | 105 |
| 3. Over het ontstaan van probleemgedrag  | 106 |
| 4. Sociale bindingen op school   | 109 |
| 5. De onderzoeksvraag  | 110 |
| 6. Een onderzoek in zes secundaire scholen   | 111 |
| 7. De opvallendste resultaten uit het onderzoek  | 112 |
| 7.1 Sociale bindingen zijn hoog in het eerste jaar   | 112 |
| 7.2 Niet iedere school telt evenveel afhakers  | 115 |
| 7.3 Wat doen Kappa en Delta anders dan de andere scholen?                                  | 115 |
| 7.4 De individuele ervaringen van leerlingen spelen ook mee                                | 117 |

|     |  |     |
|-----|--|-----|
| 8.  | Niet kant-en-klaar, maar wel richtinggevend advies             | 118 |
| 8.1 | Een sterke leerkracht-leerlingrelatie legt het fundament       | 118 |
| 8.2 | Nadenken over de manier van sanctioneren                       | 119 |
| 8.3 | Geen kant-en-klare recepten, maar wél een duidelijke richtlijn | 120 |
| 9.  | Besluit  | 121 |
|     | Bibliografie   | 122 |
|     | Bijlage  | 124 |

**6. Als onderwijs niet zinvol lijkt – en de school zelf bijdraagt aan dat gevoel van zinloosheid** 127

*Mieke Van Houtte*

|    |   |     |
|----|---|-----|
| 1. | Inleiding                                       | 127 |
| 2. | Gevoel van zinloosheid                          | 128 |
| 3. | Mensen zoals ik                                 | 129 |
| 4. | Schooleffecten                                  | 131 |
| 5. | Verbanden met gevoel en cultuur van zinloosheid | 133 |
| 6. | Conclusie                                       | 136 |
|    | Bibliografie                                    | 139 |

**7. Onderwijsvormen als bron van sociale identiteiten: implicaties voor het toekomstperspectief van jongeren** 143

*Pieter De Pauw, Bram Spruyt en Lieve Bradt*

|       |  |     |
|-------|--|-----|
| 1.    | Inleiding  | 143 |
| 2.    | Onderwijsvorm als groepsidentiteit   | 145 |
| 2.1   | Zelfdefiniëring  | 145 |
| 2.2   | Zelfinvestering  | 146 |
| 3.    | De rol van groepsidentificatie in onderwijsgerelateerde futiliteitsgevoelens | 147 |
| 3.1   | Stigmabewustzijn   | 147 |
| 3.2   | Zelfdefiniëring en -investering  | 149 |
| 3.2.1 | Zelfdefiniëring  | 150 |
| 3.2.2 | Zelfinvestering  | 152 |
| 4.    | Data en variabelen   | 153 |
| 4.1   | Data   | 153 |

|           |   |     |
|-----------|---|-----|
| 4.2       | Afhankelijke variabele  | 154 |
| 4.3       | Onafhankelijke variabelen   | 154 |
| 5.        | Resultaten  | 156 |
| 6.        | Conclusie   | 162 |
|           | Bibliografie  | 166 |
|           | Bijlage   | 168 |
| <b>8.</b> | <b>De kracht van het collectief geloof: collective student efficacy</b>   | 173 |
|           | <i>Pedro De Bruyckere</i>   |     |
| 1.        | Inleiding   | 173 |
| 2.        | Evidence-based education  | 173 |
| 3.        | Collective teacher efficacy als hoogste goed?   | 174 |
| 4.        | Kijken naar student self-efficacy en collective student efficacy  | 176 |
| 5.        | Het collectieve van de klas als een ver verleden of toekomst?   | 177 |
| 6.        | Sporen voor verder onderzoek  | 178 |
| 7.        | Tot slot  | 179 |
|           | Bibliografie  | 180 |
| <b>9.</b> | <b>Het realiseren van waardevol onderwijs: een collectief, pedagogisch en politiek project. Lokale netwerkanalyse en participatief biografisch onderzoek in het systeem leren en werken</b> | 183 |
|           | <i>Caroline Vandekinderen, Griet Roets, Hilde Van Keer en Rudi Roose</i>  |     |
| 1.        | Inleiding   | 183 |
| 2.        | Methodologie  | 185 |
| 2.1       | Strategieën van datacollectie   | 185 |
| 2.1.1     | Lokale netwerkanalyse   | 185 |
| 2.1.2     | Participatief biografisch onderzoek   | 185 |
| 2.2       | Strategieën van data-analyse  | 186 |
| 3.        | Lokale netwerkanalyse: het systeem leren en werken in Gent  | 186 |
| 3.1       | Het residu van het onderwijswatervalsysteem   | 186 |
| 3.2       | Een functioneel perspectief op succesvolle participatie   | 188 |
| 4.        | Participatief biografisch onderzoek: het vermogen tot leren   | 189 |

|       |   |     |
|-------|---|-----|
| 4.1   | Proces- en leerlinggerichte kennis: een leefwereldperspectief | 189 |
| 4.2   | Inzetbaarheid of vermogen?                                    | 190 |
| 4.3   | Inpluggen in processen van betekenisverlening                 | 194 |
| 4.3.1 | Jowan   | 194 |
| 4.3.2 | Bilal   | 196 |
| 5.    | Discussie en concluderende reflecties                         | 198 |
| 5.1   | Aspiraties en het vermogen tot aspireren                      | 198 |
| 5.2   | Substantiële vrijheden van participatie                       | 199 |
| 6.    | Beleidsaanbevelingen  | 201 |
|       | Bibliografie  | 202 |

**10. Zoeken naar inclusie na een loopbaan in het regulier onderwijs –  
getuigenissen van jongeren met een beperking: “... Ik ga niet door het leven  
gaan als iemand die zegt dat hij/zij iets niet kan”** 207  
*Geert Van Hove en Elisabeth De Schauwer*

|     |  |     |
|-----|--|-----|
| 1.  | Inleiding  | 207 |
| 2.  | Methodologie   | 208 |
| 3.  | Kijken met elf jongvolwassenen naar hun traject binnen inclusief onderwijs | 209 |
| 3.1 | Belang van sociaal netwerk   | 209 |
| 3.2 | Behoeftte aan ondersteuning  | 210 |
| 3.3 | Onderwijsloopbaan  | 210 |
| 3.4 | Beperking als onderdeel van je identiteit erkennen                         | 211 |
| 3.5 | Toekomstperspectieven  | 212 |
| 4.  | Mogelijkheden van ‘cripping’-onderzoeken in de verzamelde verhalen         | 213 |
| 5.  | Spotlight op Anna...   | 215 |
| 5.1 | In het reine komen met je mogelijkheden en beperkingen                     | 216 |
| 5.2 | Leren omgaan met redelijke aanpassingen en extra ondersteuning             | 217 |
| 5.3 | Zware invloed van pesten op haar verlangen om erbij te horen               | 219 |
| 6.  | Conclusies na deze twee verschillende vormen van analyse                   | 221 |
|     | Bibliografie   | 223 |

**Over de auteurs** 225